

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete kandidatnivå

Rulla Garn¹

En kvalitativ studie om upplevd yttrandefrihet, självcensur och moralpanik inom svensk rapmusik

Författare: Sonny Jansson
Handledare: Henrik Stub
Seminarieexaminator: Marika Nordström
Formell kursexaminator: Thomas Florén
Ämne/huvudområde: Ljud- och musikproduktion
Kurskod: LP2009
Poäng: 15 hp
Termin: HT2018
Examinationsdatum: 2019-01-18

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet. Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Abstract

I den här uppsatsen undersöker jag hur svenska rapmusiker ser på sina möjligheter att uttrycka sig fritt efter uppståndelsen kring den så kallade Mr-Cool affären. Resultatet bygger på intervjuer med sex svenska rappare och tyder på att dessa inte låtit sig påverkas i någon större utsträckning, men studien visar samtidigt på att svenska rappare har en stark artistisk integritet och ett motstånd mot mainstreamkulturen i samhället. Moralpanik och yttrande- och skapandefrihet som studien delvis berör visar sig även engagera dem på ett personligt plan.

Keywords

Yttrandefrihet, självcensur, moralpanik, rap, Mr Cool, mainstreamkultur

¹ Rulla Garn är en självcensur från författarens sida, det är också en "censurerad" version av låten Knulla Barn med några av gänget bakom Mr Cool's version.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte och frågeställning	3
1.3 Avgränsningar.....	3
1.4 Tidigare forskning.....	4
1.5 Teori.....	5
1.5.1 Tystnadsspiralen.....	5
1.5.2 Självcensur	6
1.5.3 Moralpanik	6
1.5.4 Rapmusikens sociala och politiska historia	8
1.6 Metod.....	9
1.6.1 Urval	9
1.6.2 Genomförande	9
1.6.3 Etiska överväganden	10
1.6.4 Metodkritik	10
1.6.5 Sortering och organisering av material	11
2 Resultat och analys	12
2.1 Artistisk integritet	12
2.2 Sin egen censor	13
2.3 En artistgenre i opposition	14
2.4 Med lyssnaren i åtanke	15
2.5 Medvetenhet och privilegier	16
3 Slutsats och diskussion	17
3.1 Slutsats	17
3.2 Studiens reliabilitet och validitet	17
3.3 Personliga kommentarer	18

Källförteckning.....	20
Bilagor	23

1 Inledning

Våren 2018 loggade jag in på Facebook och såg ett inlägg som var delat flera gånger av en låt med den ganska ovanliga titeln ”Knulla Barn” av hiphop artisten och komikern Mr Cool. Det var allt från arga nyblivna mammor och pappor till andra upprörda människor som inte kunde förstå hur Spotify kunde tillåta sådant material på sin plattform. Artisten var relativt okänd för mig och det första jag gjorde var så klart att lyssna på låten för att se vad det var som var så hemskt med den.

Låten eller ja framför allt texten var väl ganska grov men var ändå uppenbar satir i min mening men hatstormen på sociala medier verkade inte ta slut. Inte nog med att han fick låten borttagen på plattformen, han fick gigg inställda och dessutom utstå diverse hot enbart för han tänjt gränsen inom sitt artisteri och konstnärliga uttryck.

Allt detta fick mig att börja fundera vad för konsekvenser detta kan få för andra rapartister som liksom Mr Cool valt att uttrycka sig på ett rättframt sätt? Alltså i vad mån kan de ha påverkats av Mr-Cool-affären i avseende på deras upplevda yttrande- och skaparfrihet. Händer de att de börjar gradvis börja censurera sig själva för att passa in i normen för vad som är acceptabelt? Eller kanske tvärtom att de blir sporrade att skriva ännu mer kontroversiella texter som en reaktion på uppståndelsen som uppstod kring låten? I denna studie ska jag undersöka detta med hjälp av intervjuer från sex svenska rapartister. Med detta hoppas jag belysa hur fenomen som medial uppståndelse och folkstormar eventuellt kan påverka artisters syn kring deras yttrande- och skapandefrihet, på ett så väl negativt som positivt sätt.

1.1 Bakgrund

Mr Cool eller Anton Magnusson som han egentligen heter är en svensk komiker och rappare och är verksam inom genren hiphop. Han har släppt två album och en hel del singlar och EP's under sin karriär, första släppet kom redan 1998.

Musiken kan beskrivas som en hybrid av medvetet provocerande hiphop som Eminem och svenska könsrockartister som Onkel Kånkel eller Lilla Lovis. I Kobras könsrockspecial från 2011 nämndes Mr Cool som ett modernt exempel på subkulturen, i rakt nedstigande led från namnkunniga artister i genren som Johnny Bode och Eddie Meduza – som ofta och gärna sjöng om könsdelar, onani och andra för sin tid stötande ämnen. (Sundell, J. SVT.se, 2018)

Låten ”Knulla Barn” släppte han på Spotify 2015 men det var först tre år senare som den skulle bli föremål för uppståndelse efter att flera inflytelserika instagram-profiler (Cissi Wallin, Mia Skäringer Lázár och Bianca Ingrosso bland annat) uttryck sin avsky mot låten på sociala medier, de ska då ha uppmanat sina flera hundra tusen följare att anmäla låten på Spotify för att således få den borttagen från plattformen (Sundell, J. SVT.se, 2018).

Denna uppståndelse skapade sånt intresse för låten vilket resulterade i att den toppade Spotifys lista Viral 50 i Sverige, före kanske mer kända artister som Beyoncé, Jay-Z och Nicki Minaj (SVT.se, publicerad 29 juni 2018). Men kritiken av låten gav resultat och en tid senare togs den bort från plattformen av Spotify med hänvisning till deras publiceringspolicy om hatmaterial (TV4.se, publicerad 2 juli 2018). Detta skulle kunna vara slutet på denna historia men så var icke fallet, att låten togs bort var en sak men nu började även arrangörer som bokat komikern Anton Magnusson (alltså inte artisten Mr Cool) dra sig ur och ställa in hans ”stand-up” föreställningar till följd av kontroversen kring låten. Dessutom så upprättade polisen en förundersökning efter att flera polisanmälningar inkommit mot Anton Magnusson men även mot Simon Gärdefors (rapartist och komiker) som medverkar i låten, med brottsrubriceringarna ”förledande av ungdom” samt ”uppvigling” (SVT.se, publicerad 3 juli-2018). Slutligen så blev Magnusson mordhotad men även de klubbar och arrangörer som bokat honom fick ta emot både mordhot samt bombhot, allt detta på grund av en låt (aftonbladet.se, publicerad 2 juli 2018).

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka i vad mån Mr Cool-fallet påverkat svenska rappartister uppfattning om sin egen yttrande- och skapandefrihet. För att undersöka detta intervjuade jag sex svenska rappartister om deras upplevelser efter uppståndelsen kring låten och hur det kan tänkas avspeglade sig i deras låtskrivande.

Syftet har brutits ned i följande frågeställningar:

- Vad tänker svenska rappare kring sina möjligheter att uttrycka sig fritt efter den s.k. Mr Cool-affären?
- Hur ser svenska rappare på självensur och sitt eget textförfattande efter den s.k. Mr Cool-affären?
- Är det möjligt att se rapparnas och medias reaktioner som tecken på moralpanik i den s.k. Mr Cool-affären?

1.3 Avgränsningar

En avgränsning i uppsatsen gäller själva genren, det vill att den begränsar sig till att undersöka artister inom rap- och hip-hopfältet. Det vore kanske relevant för syftet i uppsatsen att lyfta in även exempelvis satanistock, alltså musik som liksom rap är kontroversiell till sitt uttryck och i texterna. Dessa andra genrer har uteslutits från studien av genomförbarhetsskäl.

En annan avgränsning ligger i själva metodvalet, det vill säga artistintervjuer. Det blir därmed artisternas *egna* tolkningar av yttrandefrihetsdimensionen, och inte exempelvis publikens eller rättsapparaten, som bildar underlag för resultaten i uppsatsen.

En tredje avgränsning gäller själva yttrandefrihetsbegreppet. Vad som "får" yttras eller inte i ett samhälle avgörs av en mycket komplex väv av värderingar, opinioner, förväntningar, krav, regler och lagar, så för överblickbarhetens skull väljer jag att definiera "yttrandefrihet" som rappartisternas *upplevda* yttrandefrihet i den här uppsatsen.

1.4 Tidigare forskning

I en etnografisk innehållsanalys kallad *Political Rap: The Music of Oppositional Resistance* studerade Beighey och Unnithan (2012) förekomsten av opposition och motstånd och andra relaterade teman i ett representativt urval av politiska rapmusiktexter från de tjugo album som släpptes av de sex mest framstående rapparna mellan åren 1988–1992. Det visade sig att begreppet motstånd och förekomsten av opposition förekom i 68 procent av de 209 låtar som de undersökt. Det var motstånd till hur svarta porträtteras i mainstreammedia, förlorade ekonomiska möjligheter, straffrättsystemet och en uppfattad folkmordskonspiration. Författarna hävdar att studien kan belägga vilken motståndskraft som finns inom rapmusik.

Kubrin och Nielson (2014) hävdar i artikeln *Rap on Trial* att innehållet i raptexter allt oftare används som bevisning i amerikanska domstolar när åklagare vill få den åtalade (nästan alltid en svart person) fälld för en viss sorts ordnings- eller våldsbrott. Domstolen utgår utan vidare från att rapmusik är en utlösande faktor bakom brottet om det kan bevisas att den åtalade lyssnade på sådan musik före gärningen, hävdar författarna. Därmed, menar de, är det själva uttrycksformen rap som ställs till svars i domstol.

I sin intervjustudie om collegestudenters attityder till medieeffekter och censur använde McLeod, Detenber och Eveland (2001) rap- och dödsmetalltexter som utgångspunkt i sitt frågematerial. Forskarna fann stöd för den så kallade third person effect-hypotesen, som går ut på att människor tenderar att betrakta kontroversiellt medieinnehåll som skadligare för andra än för sig själva. Låttexterna innehöll exempel på kvinnofientligt och våldbejakande material, och intervjupersonerna uppfattade dem genomgående som potentiellt farligare för andra än för sig själva. Bland manliga intervjupersoner med en konservativ samhällssyn var stödet för censur av texterna starkare än hos andra intervjupersoner i studien.

1.5 Teori

Med hjälp av några klassiska kommunikationsteorier om opinioner och anpassning vill jag här belysa Mr Cool-affären och dess eventuella inverkan på rapartisters upplevda yttrandefrihet.

Yttrandefriheten enligt denna grundlag (Tryckfrihetsförordningen, förf. anm.) har till ändamål att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. I den får inga andra begränsningar göras än de som följer av denna grundlag. (riksdagen.se)

1.5.1 Tystnadspiralen

Att få uttrycka sina åsikter fritt känns nästan som självklarhet för många i västvärldens demokratiska länder, men ändå är det inte alla människor som delar den uppfattningen. 1974 presenterade den tyska statsvetaren Elisabeth Noelle-Neumann sin teori *The Spiral of Silence*, en modell som beskriver hur människor kan ta intryck av de opinioner som omger dem och anpassa sig efter dessa. Modellen visar att människor under trycket från en viss sorts opinion i sin omgivning i många fall väljer att tåga om sina åsikter om de märker att dessa åsikter avviker från majoritetens (Noelle-Neumann, 1974).

De personer som uppfattar sig själva som en del av en minoritet är i mindre utsträckning benägna att uttrycka sina åsikter i fruktan för att bli isolerade från majoriteten, enligt Noelle-Neumann. Så när dessa åsikter inte uttrycks blir även den allmänna uppfattningen att det rör sig om en minoritetsåsikt. Detta liknar enligt Noelle-Neumann en nedåtgående *spiral* där personer med minoritetsåsikter blir allt mindre benägna att uttrycka sig. Enligt modellen kan man få en uppfattning om vilka åsikter som tillhör majoriteten genom att observera vilka åsikter som uttrycks i artiklar, debattinlägg, krönikor och insändare osv. och sedan invänta reaktionen från den stora massan, alltså opinionen. Följaktligen är uteblivna åsikter i massmedia ett sätt att definiera dessa som en minoritet (Einarsson, 2015).

Noelle-Neumanns rön byggde på undersökningar som hon genomförde i samband med folkomröstningar och val, som de inriktade sig därmed i första hand på politiska åsikter. Genom att fråga människor hur de röstade framgick det att betydligt fler hade röstat på det vinnande partiet än vad de faktiska rösterna partiet fått. Folk hade alltså en benägenhet att säga att de röstade på det vinnande partiet i efterhand fast de inte alls gjort det (ibid).

1.5.2 Självcensur

Självcensur är ett heterogent fenomen som förmodligen de flesta upplevt någon gång i vårt vardagsliv (Horton, 2011). Det kan vara allt från att en partner medvetet undviker ett ämne eller inte uttrycker vad hen egentligen känner för att bibehålla harmonin i hemmet för stunden till en lärare som håller tillbaka ett uppriktigt svar om en students arbete av rädsla för att förstöra studentens självförtroende. Några andra exempel kan vara en polis som inte yttrar sig mer än nödvändigt om ett fall i media för att inte äventyra en pågående utredning eller en tidning som inte publicerar en nyhet som strider mot den ideologi som den företräder. Det kan vara en tillverkare som vägrar publicera resultat av en forskning som den åtagit sig eftersom den kan påverka företaget negativt etcetera. Alla dessa exempel är vad vi vill skulle kunna uppfatta som självcensur (ibid).

Självcensur till skillnad mot censur har att göra med vem som är censor, skulle det vara till exempel statlig censur då är det staten som begränsar vad en person uttrycker medan självcensur innebär att varje individ är sin egen censor (Beckman, 2016)

1.5.3 Moralpanik

Begreppet moralpanik myntades först av Marshall McLuhan 1964 men tillkom i teoretisk form efter Stanley Cohens studie *Folk Devils and Moral Panics* från 1972 (Gustafsson & Arnberg, 2013:12). Begreppet innebär att en häftig opinion väcks mot en viss företeelse i samhället, en företeelse som enligt medierna företräds av en majoritet och är förkastlig. (Gripsrud, 2000). Cohens exempel på moralpanik var det tidiga 70-talets gängslagsmål mellan mods och rockers i England, vilka skildrades som systemhotande och farliga av den engelska pressen (ibid). Enligt Gripsrud är det underförstådda budskapet i moralpaniken att ”någonting måste göras”.

Ser man tillbaka i historien så på det sena 1920-talet kom jazzen som markerade startskottet för den ”moderna” ungdomskulturen inom musik som sedermera växte fram på 30-talet.

”Genom importerande grammofonskivor och inhemska orkestrar etablerades jazzen på 30-talet som ungdomarnas speciella musik, framför allt i städerna. Jazzdiggarna kom att representera en ungdomstyp som många varnade för, men som trots det blivit allt vanligare sedan dess” (Gripsrud, 2000:34)

Sedan på 50-talet blev det ramaskri då Elvis (The Pelvis) skakade på höfterna på ett vulgärt sätt som fick folk att rasa, samma sak med modsen i mitten på 60-talet och punken på 70-talet, hårdrocken på 80-talet osv. Liknande exempel där nya subkulturer vuxit fram som lite rebelliskt, skrämmande och oförståeligt för de äldre generationerna känns nästan som något varje ny generation senaste århundradet upplevt.

Tommy Gustavsson doktor i historia och Klara Arnberg doktor i ekonomisk historia har tillsammans skrivit en boken *Moralpanik och lågkultur* (2013) där de utvecklar Cohens teori och delar upp den i två kategorier, moralpanikens aktörer och moralpanikens mekanismer;

Moralpanikens aktörer:

- *Moralentreprenörer*: Består av självutnämnda eller av andra utsedda experter av både det kritiserade mediet i sig och brukarna av det. Dessa ”experter” har tillträde till det offentliga rummet och ges förtur kring det granskade problemet.
- *Missbrukare och offer*: Är de människor som använder medieprodukterna, många gånger barn och ungdomar som likställs ofta som offer av sammanhanget.
- *Folkdjävlar*: Personer, grupper eller ting som stereotypiseras och anses utgöra en fara för samhället (Gustafsson & Arnberg, 2013:20).

Moralpanikens mekanismer:

- *Aktivt ingripande och social kontroll*: Krav på att något måste hända för att få bukt med fenomenet, det kan vara genom ny lagstiftning eller att den befintliga skärps.
- *Disproportionalitet*: Innebär att det finns tendenser till att överdriva antalet människor som drabbas av fenomenet, även problemets omfattning och dess konsekvenser.
- *Hörsägen*: Kritikerna har som oftast knappt läst, sett, spelat eller lyssnat (mer än ytligt) de produkter som gett upphov till kritiken och agerar istället utifrån andras bedömningar, alltså på hörsägen.
- *Objektivism*: Istället för att fokusera på de bakomliggande sociala problemen så riktar kritiker fokus på de upplevda symtomen av ett fenomen.
- *Överdrivna exempel*: Att de värsta problemen framställs som om de vore generella (ibid).

1.5.4 Rapmusikens sociala och politiska historia

Många konstnärer och konstforskare tycks mena att en sorts permanent revolution inom konstarterna är en förutsättning för radikala samhällsförändringar i allmänhet. Riktigt bra nyskapande poesi och annan konst betraktas ibland rent av som en orsak till sociala och kulturella förändringar (Gripsrud, 2000:52)

Rapmusiken som sådan började på Jamaica på 60-talet där DJ's med en mikrofon och stora soundsystem skapade underhållning för de allra fattigaste människor i gathörnen.

Detta fenomen med soundsystems kom sedan till USA på 70-talet med Jamaicaner som flyttade till New York. DJ's och soundsystem och kvartersfester spred sig som en löpeld i det fattiga Bronx som såg mer eller mindre ut som en krigzon med nedbrända och delvis rivna hus och befolkades av flera dussin gäng som slogs på daglig basis om sina revir.

Det har varit efter en tid då flera av de svartas förebilder som Malcolm X och Martin Luther King blivit mördade och DJ's växte fram som nya hjältar som förde människor samman och rev barriärer mellan rivaliserade gäng (Chang, 2005).

Hiphopen i USA i slutet på 80-talet och i början på 90-talet började bli mer politisk och provokativ då och resulterade ibland annat att exempelvis Dr Dre och hans N.W.A. förbjöds att spela "Fuck The Police" (men spelade den ändå), en låt som handlar om polisbrutalitet och polisens högre benägenhet att stoppa och visitera afroamerikaner än vita. Så den svarta medborgarrörelsen fick uppsving igen i och med hip-hopens framfart (ibid).

Chuck D i Public Enemy sade en gång att hiphop är de svartas CNN. En musikform som berättar om det andra medier missar, rapporterar från områden som inte syns på mediekartan. Det gäller även i Sverige idag fast i en mycket bredare mening. Hiphop är både en nyhetskanal, en dagstidning och en ständigt pågående dokumentärfilmsinspelning. (Jan Gradvall ur Petter's bok *16 Rader*)

1.6 Metod

Eftersom undersökningen handlar om artisters tankar kring sitt eget textförfattande och hur de förhåller till sin egen yttrandefrihet fann jag det lämpligt att använda en kvalitativ metod i form av sex stycken intervjuer (Ahrne & Svensson, 2015:34). Genom att intervjua ett antal personer från ett socialt sammanhang som till exempel en organisation, en stadsdel, en subkultur etcetera, så får man med tiden inblick och insikt om de förhållanden som råder i denna miljö. Intervjuerna är på så vis ett redskap för att samla på sig kunskaper om sociala förhållanden, men även om enskilda människors känslor och upplevelser (ibid).

Intervjuns styrka är att den går relativt snabbt att genomföra, att många gärna ställer upp och det är lätt att få ett brett material. Till dess svagheter att ta i beaktning är att intervjun är ett resultat av en konversation på en viss plats och vid ett visst tillfälle, och även fast det är med ärliga avsikter så kan det som sägs ha andra syften än vad intervjuaren tänkt sig eller kan förstå, till exempel så kan så kallad ”impression management” förekomma, vilket betyder att den som blir intervjuad försöker imponera på intervjuaren som således får ett snedvridet underlag (Ahrne & Svensson, 2015:54).

1.6.1 Urval

Ett villkor jag ställde till urvalet till studien var att artisterna skulle vara verksamma i Sverige och att de hade släppt sin musik på plattformen Spotify. De skulle också vara verksamma inom genren hiphop eller rap, och de skulle skriva sina texter själva. I ett nästa steg tillämpade jag ett snöbollsurval. Ett snöbollsurval innebär att man intervjuar en person för att sedan låter denna tipsa om annan person att intervjua som den tror kan vara till hjälp för undersökningen (Ahrne & Svensson, 2015:41). Jag undersökte vilka rappare jag hade i mitt eget sociala nätverk, som dessutom motsvarade mitt personliga urval ovan, och dessa kontaktade jag först. Sedan lät jag dessa personer lotsa mig vidare till andra artister som de själva kände till och som de trodde skulle vara intresserade av att medverka i studien.

1.6.2 Genomförande

Med mitt urval i åtanke så kontaktades olika artister på Facebook genom deras artistsida, totalt ett 20-tal innan jag fått svar av så många jag behövde. Två av intervjuerna skedde på offentlig plats med artisten, två togs per telefon på grund av det långa avståndet och två på

mejl på grund av tidsbrist. Intervjuerna spelades in med en Sounddevice 702T och en Sennheiser-mikrofon efter att först ha tillfrågat intervjuobjektet om dess godkännande.

Sedan började jag med att ställa tämligen lätta frågor som ålder och hur länge de hållit på och skrivit musik eller framför allt låttexter, vilket sedan följdes av frågor med relevans till forskningsfrågorna:

- Hur ser du på din egen skapar- och yttrandefrihet och dina möjligheter att uttrycka dig fritt efter den s.k Mr Cool-affären?
- Händer det att censurerar dig själv när du skriver text med tanke på Mr Cool-affären för att du är orolig hur det ska landa hos mottagaren?
- Hur är dina reaktioner efter ramaskriet och folkstormen kring Mr Cool-affären, har det påverkat ditt skapande på nått sätt?

1.6.3 Etiska överväganden

Under studiens gång har grundläggande forskningsetiska principer följts. Principen om informerat samtycke har följts då artisterna som intervjuades först blev informerade om uppsatsen syfte och sedan kunde välja om de ville delta eller inte. De har också blivit informerade att intervjun är helt frivillig och kan avslutas när de helst vill om så är fallet. Principer angående konfidentialitet har följts då de artister som ställt upp är anonyma och refereras till med fingerade namn och kan således inte identifieras av utomstående personer. De har även blivit informerade att den data och empiri jag får in enbart kommer användas i mitt eget forskningssyfte (Vetenskapsrådet, 2018).

1.6.4 Metodkritik

Metoden i uppsatsen har flera svagheter och resultatet bör ses mer som en fingervisning än någon generell bild av svenska rappare. Merparten av artisterna kommer från samma län och kan således inte representera hela Sverige. En annan brist gällande representativiteten i undersökningen är den sneda könsfördelningen – samtliga intervjupersoner är män. Intervjuformerna kan även kritiseras då dessa inte skedde konsekvent, två av intervjuerna hölls på en offentlig plats rent fysiskt, två hölls över telefon och de sista två över mejl.

Olika typer av intervjuformer har en tendens att skapa olika typer av intervjuer, olika miljöer och situationer kan påverka den man ska intervjuas (Ahrne & Svensson, 2015:43).

1.6.5 Sortering och organisering av material

För att skapa en samhällsvetenskaplig analys av empiriskt material kan man utgå från tre grundläggande arbetssätt: att sortera, att reducera, att argumentera (Ahrne & Svensson, 2015:220).

Eftersom materialet från intervjuerna var ganska stort och brokigt fick jag börja med att ”umgås” med mitt material och läsa det om och om igen tills att vissa mönster började ta form, därefter sorterades det och delades in i olika teman baserat på dess frekvens i svaren. Jag har försökt reducera mitt material så selektivt och rättvist jag förmått då syftet med att reducera är att skapa en god representation av materialet (Ahrne & Svensson, 2015:228).

2 Resultat och analys

Genom urvalskriterierna har följande sex artister valts ut och anonymiserats efter överenskommelse med artisterna, dels för att de själva hade en önskan om det dels för att de skulle känna förtroende med att kunna uttrycka sig fritt i intervjun utan risk att bli igenkända vid till exempel ett citat av känslig karaktär.

- **Artist A:** Har släppt tre album på Spotify mellan 2009–2015 och flera singlar och EP's och har även medverkat på flertalet svenska skivsamlingar inom hiphop. Han är 36 år gammal. Han har i skrivande stund strax över 500 unika lyssnare per månad och över 100 000 streams.
- **Artist B:** Har släppt ett album 2012 och några singlar sen dess, han är 35 år gammal. Han har över 300 unika lyssnare och över 100 000 streams. Har gjort flera samarbeten med andra hiphopartister och DJ's.
- **Artist C:** Har lång erfarenhet inom branschen och har släppt sex album mellan 2006–2018 och flertalet singlar. Han är 40 år gammal och har över 100 000 unika lyssnare i månaden och har en bra bit över 25 miljoner streams på Spotify.
- **Artist D:** Har släppt ett album 2017 och flertalet singlar, han är 30 år gammal och han har 160 000 unika lyssnare och drygt 10 miljoner streams.
- **Artist E:** Har släppt några singlar och en EP, han är 38 år gammal. Har 100 unika lyssnare och 50 000 streams.
- **Artist F:** Har släppt flertalet singlar mellan 2014–2018, han är 29 år gammal och har över 30 000 unika lyssnare och ca: 8 miljoner streams.

2.1 Artistisk integritet

Alla rappare framhävde att de har en artistisk integritet i samband med att de kände att de måste kunna stå för sina texter och verk. Både artist A och B sa att de inte säger saker rakt ut, utan att de istället lindade in ämnen i en metafor eller på något annat smart sätt ger en distans till ämnet de skriver om, men även för att få en ytterligare dimension och botten i texten. Även artist E är av samma åsikt men han strök också under att om en artist släpper något den inte står för, då är det viktigt i sådana fall att uttrycka det för att undvika missförstånd. De

flesta artister upplevde ”Knulla Barn” låten som ”uppenbar satir” eller som trams, och de uttryckte ingen oro för sin egen yttrande- och skapandefrihet då de själva upplevde att de håller sig inom ramarna för vad som gemene man uppfattas som tillåtet.

Artist C framhöll att han inte var ett dugg intresserad av att testa yttrandefrihetens gränser eller göra ”lattjo lajban” som han uttryckte det, för han ansåg sig vara seriösare än så.

Jag har ju ganska hög integritet så jag måste kunna stå för det helt enkelt, sen betyder inte det att jag bara att jag inte kan skena iväg i nått som är hundra procent återberättande av verkligheten, inte så men jag måste ändå kunna backa upp och kunna förklarar varför jag säger som jag gör på nått vis genom en snygg liknelse. Artist B

2.2 Sin egen censor

Ingen rappare har tagit intryck av Mr Cool-affären i den bemärkelsen att de skulle på något sätt börjat censurera sig själva på grund av det, men däremot finns det andra drag av självcensur i deras textförfattande. Artist C berättade att det tog tio år in i hans karriär innan han skrev om ett visst kontroversiellt ämne för att det var väldigt stigmatiserat vid tidpunkten. Men allt eftersom samhällsklimatet ändrades och det gick till att bli mer normativt över tid så kände han att han kunde uttrycka sina tankar kring det, även fast han själv haft samma åsikter då som innan han skrev det. Så där kunde han uppleva en form av självcensur då han visste vilka problem som kunde uppstå kring vissa åsikter, och det stämmer väl ganska bra överens med Noelle-Neumanns modell (1974) som visar hur människor med minoritets åsikter är mindre benägna att uttrycka sig om de märker att de avviker från vad majoriteten tycker av rädsla för isolation och utanförskap.

Han framhävde också att självcensur kan byttas ut mot vikten av hur man vill bli förstådd, att den musikaliska formen i kombination med hur man formulerar sin text påverkar hur budskapet uppfattas hos den som lyssnar. Bara genom att använda en viss sorts approach så finns det redan där ett underliggande budskap menade han. Sedan tillade han att om man bryter ner det till någon teoretisk nivå så är det väl alltid någon typ av självcensur.

Artist E sade att han enbart censurerar sig och håller tillbaka när det handlar om känsliga ämnen som berör honom själv, så som till exempel en skilsmässa eller svartsjuka. Men att det då är mer skammen av ämnet i sig som styr honom mer än hur det ska uppfattas av andra. Då

väntar han hellre att släppa det till han fått en distans till det och kan zooma ut och få en fullständig kontext. För ibland upplevde han att även fast han har jättebra rader så har han bara lyckats fångat känslan av det han vill säga men inte hela handlingen som behövs för att det ska bli en poäng. Sedan tog han upp som en parentes att när han skulle släppa en ganska politisk låt med ett kontroversiellt omslag med sitt andra band, så uttryckte deras skivbolag en oro inför det. Så det är värt att ta i beaktning att det inte bara artisterna själva som utövar självcensur utan det kan finnas påtryckningar från eventuella bolag också.

Där censurerar jag mig på det sättet att jag gör ingenting med det förens jag känner att jag har någonting som binder ihop det och gör det till en viktig grej tills jag fattat vad det innebär liksom. Tills jag satt en kontext på det jag skriver, men kanske inte censurerar mina svordomar eller censurerar mig med olika grepp eller så det gör jag inte, jag är nog ganska ärlig och rakt ut. Artist E

2.3 En artistgenre i opposition

Ingen rappare upplevde att Mr Cool-affären och dess moralpanik har skrämt dem eller på något vis påverkat dem att anpassa sina texter med ett litet undantag för artist E som istället kan inspireras av det. Ingen av artisterna ställde sig heller bakom själva låten som något som de själva skulle tänkas lyssna på (en av dem hade lyssnat på halva låten innan ”det blev för beskt”). De ställde sig dock bakom den på ett sätt genom att de går i opposition mot mediedrevet av dem som ville förbjuda låten ”Knulla Barn”. Flera av rapparna tyckte att det finns större problem än så att fokusera på. Artist C tyckte att folk ska få skriva vad de vill bortsett från eventuellt rent hatiskt material. Han menade att det alltid kommer finnas ”tokhuvuden” från någon subkultur som uttrycker sig lite för vilt i någon form av yttre kontext, något som artist A och B även skriver under på. Sen framhävde han att det är något samhället klarar av och ansåg att det verkliga problemet är den intetsägande mainstreamkulturen och dess effekt på moraliteten i samhället.

Artist A upplevde också den västerländska mainstreamkulturen som problematisk, att många gärna vill ha de glada tonerna men inte de sorgsna som följer med. Han tar upp ett exempel om en låt med humoristiska inslag som belyste hemskheterna och problemen på Jamaica men som i kontrast hade det glada reggaesvänget så folk tog bara till sig musiken och inte texten. Han menar att låten ”Knulla Barn” egentligen belyser ett problem mer än är ett problem, och att det är det som är det viktigaste i det hela. Tanken på att låten på något sett skulle uppvigla till att våldta barn ser han som helt absurd dessutom. Artist B går också till attack mot

mainstreamkulturen och tar som exempel att när en rappare använder svordomar som ”fuck eller ”bitch” så upplevs de på ett vis som hotfulla medan när istället vita världsartister gör det upplevs de mer som gemytligt, lite ”you go girl” som han uttryckte det. Han lägger sedan till att när en rappare skriver om knark och missbruksproblem då är det drogglorifiering och de riskerar bli avbokade, medan när artister som Håkan Hellström skriver om amfetamin då blir det plötsligt rumsrent. Han upplever att det finns en stigmatisering och att det egentligen ser olika ut beroende på vem eller vilka som är föremål för moralpaniken.

Det är ju väldigt känsligt och det är ju lätt att säga såhär jag tycker inte man ska få göra en sådan låt som heter knulla barn, men ja det kommer finnas folk som gör det, och det kommer finnas folk som skämtar om det, sen kommer det ju också finnas folk som gör det och det är ju det som är problemet, att det finns folk som knullar barn. Artist A

2.4 Med lyssnaren i åtanke

De flesta uttryckte att de skriver i första hand för sig själva och för skrivandets skull men att de någonstans hela tiden har lyssnaren i åtanke, hur det kommer uppfattas. De gör således en ständig strategisk avvägning mellan en viss ”feghet” som artist B uttrycker det och idealism, allt för att kunna attrahera optimalt antal lyssnare. Artist C tillägger att det är upp till folk att lyssna på vad de vill och välja vad de vill influeras av, det enda man kan göra är att bidra med sin egen röst.

Hiphop och rap är ju en genre sprungen ur en provokativ tradition som ofta opponerar sig och belyser orättvisor eller andra samhällsfenomen, men majoriteten av artisterna skriver inte i huvudsak för att provocera. Dock upplever flera att det alltid kommer finnas lyssnare som på något sätt kommer bli provocerad eller kränkt hur man än gör och vad man än skriver om.

Artist E tyckte att om man skriver om riktigt känsliga ämnen är det viktigt att det finns en viss distans till det man skriver om, eller ”glimten i ögat” som han säger. För om man som i Mr Cool’s fall slår mot offren och gör det utan distans så blir det väldigt känsligt, men om man istället slår mot makten då blir det en annan sak för där upplevde han att det finns fullständig frihet i Sverige.

Ska du slå mot offren då måste det finnas någonting som gör att du inte utsätter dem, för då blir det liksom folkgruppsgrej och där måste man skilja på.

Om man ska göra det, det kan man göra för att man tycker det är kul men då måste det finnas en distans och glimten i ögat, det är viktigt. Artist E

2.5 Medvetenhet och privilegier

Flera av rapparna upplevde att sociala medier och då främst Facebook, har en förmåga att driva på sådana här fenomen kring moralpanik och masshysteri där folk kan ge snabb feedback rent reflexmässigt utan att ens vara insatt i ämnet. Nästan alla uttryckte att de störs sig på fenomenet och kan även tycka det är en skrämmande utveckling. Artist A blev även irriterad på att folk ger Mr Cool den uppmärksamhet som han skriker efter, att han får dem lite dit han vill men han passar även på att ge Mr Cool en känga i sin egen syn på moralitet:

Själv kan jag bli lite provocerad av snarare den grejen att utifrån analysen att han är vit hetero man som inte vet vad förtryck är, nu vet han ju vad hot och mediastorm och moralpanik är för någonting men utöver det så är han ju inte en del av en specifik utsatt grupp, men han skämtar ganska friskt om utsatta grupper. Artist A

Både artist A och B ifrågasatte varför det är okey med vulgaritet och obscenitet bland annat i andra medier som film och böcker men ses som farligt och hotfullt i musik, men artist B menade samtidigt att hiphop och rap normaliseras gradvis över tid och att han upplevde att man måste ”skruva upp insatserna” mer och mer hela tiden för att få en reaktion. Artist C upplevde att det finns ett ”monopol” i Sverige på vad som får sägas och tyckas, ett moraliskt ramverk som man bör förhålla sig till som artist. Han framhävde även att genren i sig bestämmer lite vad man som får yttras eller inte då en viss genre ger en viss sorts förutbestämd förväntan av dess innehåll.

Vissa saker är man ju medveten om att det kommer bli ifrågasatt, för vissa av dem uttrycken jag använt dem har ju varit råa med syfte att vara råa helt enkelt, skapa känslor, skapa debatt, tänk om det var så här liksom, det har ju vart syftet med dem, och sen ibland är det ju bara kul att jävlas för att skaka om folks tillvaro lite. För folks reaktioner säger mer om dem än dom gör om mig, så har jag alltid sett det. Artist A

3 Slutsats och diskussion

I detta avsnitt knyter jag ihop säcken för hela studien. Avsnittet inleds med de slutsatser som kan dras från denna undersökning, följt av en diskussion om dess reliabilitet och validitet och avslutas till sist med några personliga kommentarer.

3:1 Slutsats

Sammanfattningsvis visar resultatet att de artister som medverkat i denna studie ser sina möjligheter att uttrycka sig fritt fortfarande som väldigt goda. Mr Cool-affären har inte påverkat deras upplevelser kring yttrandefriheten på något större sätt, inte heller på det sättet att det skulle gå att spåra själv censur i deras textförfattande, snarare tvärtom då minst en artist istället tagit inspiration av det som har hänt Mr Cool.

Rapparnas, allmänheten och medias reaktioner efter Mr Cool-affären upplever jag är ett ganska tydligt exempel på hur moralpanikens mekanismer fungerar, och hur dess aktörer agerar i enlighet med Gustavsson och Arnberg (2013).

Moralpanikens aktörer är moralentreprenörerna, missbrukare och offer och folkdjävlar, och dess mekanismer omfattar enligt Gustavsson och Arnberg (2013) ett aktivt ingripande och social kontroll, disproportionalitet, hörsägen, objektivism och överdrivna exempel.

Moralentreprenörerna eller de självutnämnda experterna i Mr Cool-fallet skulle då vara tv-profilerna som med disproportionalitet och överdrivna exempel uppmanade sina följare (som agerar på hörsägen) på Instagram att anmäla låten ”Knulla Barn” på Spotify, som sedan Spotify hörsammade och plockade bort låten, alltså ett aktivt ingripande och ett uttryck för social kontroll. Missbrukarna eller offren är de eventuella lyssnarna av låten och folkdjävulen då självaste Mr Cool. Men som en artist påpekade finns det ju eventuellt en objektiv sanning i låten, att den egentligen kanske belyser ett problem mer än är ett problem.

3:2 Studiens reliabilitet och validitet

Forskningsfrågorna i denna undersökning blev besvarade och syftet uppnåddes till en viss del. Jag är medveten om att studien skulle kunnat genomförts på ett effektivare sätt och på så vis

fått större tyngd och träffsäkerhet. Exempelvis hade andelen intervjupersoner med fördel kunnat utökas för att öka representativiteten (Ahrne & Svensson, 2011:42). Skulle jag göra om studien hade enbart öga mot öga intervjuer vart att föredra då speciellt mailintervjuer inte alls fick samma respons från respondenterna som de övriga intervjuformerna. Det skulle också vara intressant och gett mer tyngd till studien om den haft en bättre könsfördelning. Flera kvinnliga rappare tillfrågades men jag fick inget svar alls. Till skillnad från männen som svarade som oftast men en majoritet av de tillfrågade manliga artisterna var inte villiga att ställa upp på intervju, men de var gärna villiga att tipsa om andra rappare som eventuellt skulle kunna ställa upp. Värt att nämna också är att jag är personligt engagerad i ämnena jag studerat, så i min roll som forskare kan jag ha påverkat studien utan att ens tänkt på det själv.

3.3 Personliga kommentarer

Det var kanske långsökt att tro att svenska rappare på något sätt skulle tagit något intryck av Mr Cool-affären, att det således skulle påverkat deras approach när det kommer till att skriva text och musik. Men jag blev förvånad att sådan stor majoritet av rapparna var så insatta i Mr Cool-historien, för det märks att de tänkt till en del kring det och inte bara under intervjun. Så kanske har de tagit intryck i alla fall på ett personligt plan mer än vad de gett sken av. Jag upplevde starkt att ämnen som yttrandefrihet och moralpanik berört de artister jag intervjuat, flera av rapparna ville verkligen framhäva sina personliga åsikter i frågan på ett sätt jag inte förväntat mig men jag upplever ändå att jag bara skrapat på ytan av dessa ämnen.

Personligen tycker jag att det mest intressanta jag fick fram var rapparnas starka artistiska integritet och deras syn på mainstreamkulturen och deras motstånd mot den. Speciellt med tanke på att en genre som hiphop och annan rapmusik går mot att bli allt mer mainstream och trendsättande i dagens utbud av populärkultur kan jag uppleva, det skulle också vara intressant att få rapparnas syn på det. Skulle också vara intressant att se mainstreamartisters perspektiv och deras syn på sin egen yttrande- och skapandefrihet skiljer sig mot rapparnas. Helt klart är att det finns gott om material till vidare forskning om detta.

Att det uppstod en viss moralpanik kring låten det tycker jag inte att det råder några tvivel om. Jag kan även hålla med majoriteten av artisterna att det verkligen finns större problem än så i dagens samhälle att lägga fokus på. Vem vet i framtiden kanske det sätts ut varningsetiketter (likt ”explicit lyrics”) på omslagen att texterna inte bör tolkas ordagrant. Det går inte att

förutsätta att människor ska förstå de konstnärliga intentionerna som en rappare har, men samtidigt är väl det som är det fina med musik att den går att tolka på så många olika sätt.

Källförteckning

Böcker

Askergrén, P (2013) *16 Rader* Bookwell Finland

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015) *Handbok i kvalitativa metoder*. (2. uppl.) Malmö: Liber

Chang, J. (2006) *Can't Stop Won't Stop, A history of the Hip-Hop Generation* Finland: WS Bookwell

Gripsrud, J. (2000) *Mediekultur, mediesamhälle*. Uddevalla: Mediaprint

Gustafsson, T & Arnberg, K. (2013) *Moralpanik & lågkultur*. Stockholm: Bokförlaget Atlas

Artiklar

Beckman, Ludwig (2016) *Självrensning, yttrandejämlikhet och yttrandefrihet* Kontorsnämndens skriftserie 2016:2

Beighey, Catherine och Unnithan, Prabha (2006) *Political Rap: The Music of Oppositional Resistance* Sociological Focus 39:2 s.133–143.

Einarsson, Rebecca (2015) *Att vara en i mängden: En studie om religiös isolering på Facebook* Magisterarbete Umeå Universitet

Horton, John (2011) *Self-Censorship* Res Publica 17 s. 91–106.

Kubrin, Charis; Nielson, Erik (2014) *Rap on Trial Race and Justice* Vol 4(3) s. 185–211.

Noelle-Neumann, Elisabeth (1974) The Spiral of Silence: A Theory of Public Opinion *Journal of communications* 24/2 s. 43–51.

McLeod, Douglas M., Detenber, Benjamin H., Eveland Jr, William P (2001). Behind the Third-Person Effect: Differentiating Perceptual Processes for Self and Other. *Journal of Communication*. Volume 51, issue 4. December 2001. <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1111/j.1460-2466.2001.tb02902.x> (hämtad 2019-01-05)

Elektroniska källor

Sartori. A (2018) Förundersökning inledd mot låtskrivarna av ”Knulla Barn”. I *SVT*. Hämtad 13 oktober från <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/forundersokning-inledd-mot-latskrivarna-till-knulla-barn>

(2018) Spotify svarar på kritikerstormen – därför togs Mr Cools låt om övergrepp på barn bort. I *TV4*. Hämtad 13 oktober från <https://www.tv4.se/nyheterna/klipp/spotify-svarar-p%C3%A5-kritikstormen-d%C3%A4rf%C3%B6r-togs-mr-cools-l%C3%A5t-om-%C3%B6vergrepp-mot-barn-bort-10282909>

Meijer, J. (2018) Dödshotad efter Mr Cool-debatten: De hoppas att mina barn ska bli våldtagna. I *Aftonbladet*. Hämtad 21 oktober från <https://www.aftonbladet.se/nojesbladet/a/gPAOkq/dodshotad-efter-mr-cool-debatten-de-hoppas-att-mina-barn-ska-bli-vald>

Sundell, J. (2018) Efter kritiken: Mr Cools kontroversiella låt etta på spotify. I *SVT*. Hämtad 21 oktober från <https://www.svt.se/kultur/musik/efter-kritiken-mr-cools-kontroversiella-lat-etta-pa-spotify>

Sundell, J. (2018) Flera arrangörer avbokar Anton Magnusson. I *SVT*. Hämtad 21 oktober från <https://www.svt.se/kultur/musik/ fler-arrangorer-avbokar-anton-magnusson>

Gullbring, M. (2018) Frejgate: Hur en guldfisk döpt efter en polischef slutar med hot censur och åtal. I *Vice*. Hämtad 15 oktober från <https://www.vice.com/sv/article/d3eddv/frejgate-hur-en-guldfisk-dopt-efter-en-polischef-slutar-med-hot-censur-och-atal>

Farran-Lee, L. (2018) Frej Larsson gripen på grund av låttext. I *SVT*. Hämtad 15 oktober från <https://www.svt.se/kultur/musik/frej-larsson-gripen-pa-grund-av-latttext>

Svensson, Adam (2018) Rättegången mot Frej Larsson – nu riskerar rapparen fängelse. I *Dagens Nyheter*. Hämtad 15 oktober från <https://www.dn.se/sthlm/rattegangen-mot-frej-larsson-nu-riskerar-rapparen-fangelse/?fbclid=IwAR17h0-bPbJJGJbjzwFgSgCyZHxJzxeWkAR3BEfvSknmHSsNmlGAvofU3Yk>

TV-program

TV4-nyheterna. *Spotify svarar på kritikerstormen – därför togs Mr Cools låt om övergrepp på barn bort*. TV 4 2018-07-02. Hämtad 13 oktober 2018.

<https://www.tv4.se/nyheterna/klipp/spotify-svarar-p%C3%A5-kritikstormen-d%C3%A4rf%C3%B6r-togs-mr-cools-l%C3%A5t-om-%C3%B6vergrepp-mot-barn-bort-10282909>

Lagar

Riksdagen (2018) hämtad den 20 november https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/yttrandefrihetsgrundlag-19911469_sfs-1991-1469

Bilagor

Intervjufrågor:

Hur ser du på din egen skapar- och yttrandefrihet och dina möjligheter att uttrycka dig fritt efter den s.k Mr Cool-affären?

Händer det att censurerar dig själv när du skriver text efter den s.k. Mr Cool-affären, till exempel för att du är orolig hur det ska landa hos mottagaren?

Hur är dina reaktioner efter ramaskriet och folkstormen kring Mr Cool, har det påverkat ditt skapande på nått sätt?